No. 956 Zaterdag 26 April 1902. 19de Jaargang.

AMIGOE DI CURAÇAO

WEEKBLAD VOOR DE CURAÇAOSCHE EILANDEN.

Dit Blad verschijnt elken Zaterdag. Abonnementsprijs voor Curaçao, Bonaire en Aruba per drie maanden fl. 2,— met vooruitbetaling. Voor het Buitenland per jaar fl. 10,— Afzonderlijke nummers fl. 0,20.

BUREAU VAN DIT BLAD
PLEIN CONCORDIA N°. 129, PIETERMAAI.

E Courant aki ta sali toer dia Sabra. Su prijs di abonnement ta fl. 2,— pa tres luna pagar padilanti. Pa lugarnan foi Curaçao, Bonaire i Aruba fl. 10,— pa anja. Un number sol fl. 0,20.

Curaçao, 25 April.

De Sigarettenfabricage op Curaçao.

Wij willen thans zoo oprecht mogelijk, ook de argumenten weergeven van hen, die overtuigd zijn, dat *bescherming* der Curaçaosche industrie nuttig en noodzakelijk is.

Deze industrie, waarvoor *protectie* werd aangevraagd, heeft haar eigen geschiedenis, welke VOLLEDIG gekend, reeds aanstonds veel *vooroordeelen* zal wegnemen en veel moeilijkheden oplossen.

Toen een viertal jaren geleden de sigaretten van Cuba hier niet langer vrij konden worden ingevoerd, niet om de hooge lasten van invoerrechten op Curaçao, maar om den drukkenden last van revolutie en oorlog daargínds, ontstond hier als van zelf een nieuwe industrie: de sigarettenfabricage. Zeer spoedig groeide deze nieuwe tak van nijverheid, kwam tot bloei en schonk vele vruchten aan de arme bevolking. Meerdere handen hadden werk, vele gezinnen brood en een fatsoenlijk bestaan.

Nauwelijks was de Spaansch-Amerikaansche oorlog geëindigd, of men zag „hoe die inlandsche industrie in haar vol, krachtig leven belemmerd, hoe dat leven gesmoord, hoe die industrie door den ontzettenden overvloed van het buitenland werd dood gedrukt." Er was geen *beschermende* hand om het jonge leven te verdedigen tegen den geweldigen aanval van een machtigen vijand.

Wij lezen in den NEDERLANDSCHEN STAATSALMANAK VOOR IEDEREEN, 1902, ter plaatse waar er sprake is van Curaçao, onder de rubriek *Nijverheid*:

„SIGARETTENFABRICAGE.

In de laatste jaren heeft zich op Curaçao een nieuwe industrie ontwikkeld, welke levensvatbaarheid schijnt te bezitten. Verschillende personen op dat eiland hebben zich toegelegd op de fabricage van sigaretten, vervaardigd uit Havannatabak, die via New-York wordt geïmporteerd. In 1899 was de afzet dezer sigaretten, vooral onder de volksklasse, niet onbelangrijk, in 1900 werd evenwel door de wederom op Cuba werkende groote ondernemingen aan dezen tak van nijverheid zware concurrentie aangedaan."

Protectie, nu, maakt aan de concurrentie met het buitenland grootendeels een einde en schenkt daardoor aan de eigen industrie gelegenheid zich te ontwikkelen en hooger vlucht te nemen. Dit is, volgens onze meening, een der gevallen waarin het „absolute plicht van de *gezonde* staathuishoudkunde" is, de eigen industrie tegen de buitenlandsche moordende concurrentie in bescherming te nemen."...... „wil men niet moedwillig oorzaak zijn, dat de industrie (van sigaretten) onmogelijk worde."

Onze geachte inzender, de heer *X*, wiens woorden wij meermalen aanhaalden, zegt op het slot van zijn tweede artikel: „Wanneer een of andere industrie zich niet langer kan staande houden, moet men protectie verleenen, bijaldien het *duidelijk* blijkt, dat die maatregel *billijk* en *noodzakelijk* is. Vervolgens geeft Z.Ed. (geheel als een persoonlijke meening) de volgende oplossing:

„In aanmerking genomen de vele gebreken en de geringe omvang van deze industrie, de geringe verwachtingen van een betere toekomst achten wij het *billijk*, onder *deze* omstandigheden *niet* tot protectie van dit fabrikaat over te gaan en raadzamer voorloopig alles *in statu quo* te laten."

Misschien dat ook anderen tot dezelfde conclusie kwamen, toen hun slechts dezelfde gegevens ten dienste stonden als den heer X; doch wij hebben nieuwe inlichtingen gezocht en daardoor nog iets nieuws vernomen, wat tot dusverre nog niet werd besproken, en wat, volgens de protectionisten, het gevoelen van velen aanmerkelijk zal veranderen. De ware omstandigheden, waarin de Curaçaosche industrie verkeert zijn, niet zooals ze door den heer X zijn medegedeeld.

Wel is het een onloochenbaar feit, dat het Curaçaosche fabrikaat een slechten naam heeft, maar is het wel waar, dat deze nieuwe industrie "voor een groot deel door *eigen schuld*, haar ondergang te gemoet gaat"?

In het begin, toen deze nieuwe tak van nijverheid aan het opkomen was, is er slechte waar geleverd. Dit is waar; maar waarom *moest* dit gebeuren, waarom *kon* dit niet anders?

Toen om den oorlog op Cuba er geen *sigaretten* konden worden ingevoerd, kon er ook geen *picadura* van Havanna worden verkregen en moest men wel werken met de tabak welke in voorraad was of elders te bekomen. En deze mindere tabak werd verwerkt door nieuwelingen in het vak, door menschen, die handigheid en kennis misten. Niettegenstaande al deze bezwaren, werden deze sigaretten veel, zeer veel verkocht vooral aan hen, die geen 25 cts wilden betalen voor „*La Legitimidad*."

Ten tweede zijn de bezwaren, welke het Curaçaosch fabrikaat aankleefden, volstrekt geen *essentieele* bezwaren en kunnen ze door den tijd worden weggenomen. Wat ook werd beproefd.

Reeds den 11den Augustus 1900 werden door *Partagas & Co. de J. A. Bances, Habana* met het amerikaansche stoomschip HABANA, via New-York 250 pond „picadura granulada" verzonden voor de Curaçaosche industrie.

En op 22 December van hetzelfde jaar had wederom een nieuwe verzending met het amerikaansche stoomschip MEXICO plaats van 600 pond „picadura granulada."

Ook door de firma *Henry Clay* werd in nog grootere hoeveelheid echte havanna-picadura verzonden, om door onze industrie verwerkt te worden.

De echte havannatabak, gekorven en bereid op Cuba zelf, is dus ook door de Curaçaosche industrie besteld en verwerkt, zoo spoedig dit mogelijk was. Sumatra-tabak is hier tot nu toe nog niet voor de sigaretten gebezigd.

"Maar de handigheid ontbreekt aan de Curaçaosche sigarettenmakers."— In het begin, natuurlijk; maar nu nog? Is het dan zoo moeilijk, de tabak in het papier te rollen, en kan het maken van de pakjes in vier jaar niet worden aangeleerd?—„Het papier, wat hier wordt gebruikt, deugt niet." Ook Cuba moet het papier bestellen in Spanje, waar men de fabrieken voor dit artikel hoofdzakelijk aantreft. De sigarettenfabrikanten van Curaçao hebben zich reeds hetzelfde papier aangeschaft, wat voor *La Legitimidad* wordt gebruikt en zullen er later mede werken, wanneer men dit alleen wil en geen ander.

Een ander groot bezwaar doet zich nochtans voor.

Het merk *La Legitimidad* is zoowel hier als in Venezuela het eenig „gewilde." Ziedaar een kostbare bekentenis. Deze sigaretten worden bijna uitsluitend *hier* en in *Venezuela* gerookt, omdat zij nu eenmaal gewild en *in trek*

Feuilleton.

De Klapperboom of Kokospalm.

(„*Cacas nuafera*" *L.*)

Deze boom is over geheel Indië en tropisch Amerika verspreid, in de lage landen, vooral bij kusten en niet hooger dan 2000 voet boven de oppervlakte der zee (volgens F. van Eeden.) De gemiddelde hoogte is 60 voet en 1 voet stamdikte. Het hout van den koker van den tronk is zeer hard en kan van het merg ontdaan, buiten den invloed van het weer, lang duren. De stam, die echter spoedig verrot en door witte mieren wordt aangetast, wordt door de inlanders meest voor bruggen over slootes of beekjes gebruikt, ook wel voor goten of waterleidingen.

De klapperboom is wel een der nuttigste boomen voor den inlander. Geen enkel deel van dezen boom, of de inlander weet er nut of voordeel van te trekken. Zoo gebruikt hij de bladeren voor manden en vlechtwerk (babols, toedoengs, waaiers enz.) Babols zijn manden, toedoengs zijn groote zonnehoeden, die de inlanders op het hoofd zetten tegen de hitte van de felle zon.

Ook gebruikt de inlander de *oude* bladeren, als vlechtwerk gedraaid, om er beschotten voor kleine hutjes van te maken (kadjang-beschotten). Van de *jonge* bladeren maakt de inlander de, in Indië zoo bekende ketepat-mandjes; — de bladnerven doen dienst voor bezems (sapoe-lidies).

Deze bezems aan lange stokken gestoken, gebruiken de inlanders, even als bij ons in Europa de straatvegers, om straten, erven enz. schoon te vegen. In Indië is het ook de gewoonte om door de baboes, 's middags zoodra de zon is ondergaan, de ledikanten, waaromheen men gazen, tullen, of wel vitrage-gordijnen of klamboes heeft, met zulke sapoe-lidies (zonder stokken) te beboeten of te bebassen, d. w. z. de muskieten, die zich nog op of in de gordijnen hebben vastgezogen, er uit te slaan of te dooden. Hierna stoppen de baboes de gordijnen aan alle kanten van het ledikant dicht, door ze tusschen de matrassen te wringen, zoodat men 's nachts rustig den slaap kan genieten, zonder door eenig insekt, hetzij een hagedis (tjietjak) of door kakkerlakken gestoord te worden.

Ook worden deze lidies of nerven gebruikt als speldjes, bietings genaamd, om b. v. bladeren, waarin de een of ander snoepwaar, vast te spelden of te pinnen. Als satée stokjes gebruikt, worden zij soedjeng genaamd. Satée is vleesch dat met eenige in Indië bekende specerijen innig vermengd wordt, daarna in kleine stukjes of aan dobbelsteentjes gesneden, aan deze stokjes wordt gestoken en op een houtskool- of beukenvuur geroosterd.

De bloemschede dient voor fakkels. De sappen uit de jong afgesneden bloemsteng worden voor het bereiden van azijn gebruikt; die der jonge vruchten als geneesmiddel tegen groote schurft, een ziekte, die veel onder de inlandsche bevolking heerscht. Uit de bloemensteel verkrijgt men soms ook palmwijn, legên of toewak genaamd. Uit deze legen bereidt men de Javaansche suiker, goela djawa geheeten.

Naar men beweert, is de goela djawa een probaat middel tegen den hoest, en vinden aan „longontsteking lijdenden" er ook veel baat bij, door op kleine stukjes goela djawa te kauwen of te zuigen.

Uit de geraspte cocosnoot wordt olie bereid; het bezinksel, dat uit deze bereiding overblijft heet „tai-minjah" en wordt door den inlander als een lekkernij beschouwt. Vroeger toen de petroleum nog niet in Indië bekend was, werd algemeen de cocosolie in lampen gebrand. Ook bereidt de inlander zijne spijzen met klapperolie.

In de laatste jaren benut men de cocosnoot veel om er Copra van te maken en ze bij groote scheeps-ladingen naar Europa ter markt te verzenden.

Daartoe wordt de vrucht van de vezelige bast ontdaan en daarna midden doorgesneden en in de zon gedroogd.

Deze gedroogde cocosnoten worden door Europeanen en Chineezen opgekocht en naar Singapore uitgevoerd. In Europa perst men in fabrieken uit de Copra, de olie, die meest voor zeep-bereidingen gebruikt wordt (cocoszeep, palmetine-zeep).

Verder heeft men ook de palm-olie, bereid uit het geraspte vruchtvleesch der „Elaeis Guineensis L, die echter op Afrika thuis hoort, doch nu ook in Indië welig tiert. Deze oliesoort wordt meest gebruikt in de stearine-kaarsen fabrieken. (stearine, oleïne en glycerine).

De vezels van den klapper gebruikt men om er allerlei soort van borstelen mattenwerk van te vervaardigen.

De bolster van de noot wordt met een ijzeren pen, die men aan den grond vastmaakt, getrokken, hierna worden zij soms 5—6 maanden geweekt, vervolgens gaan zij door een braakmachine, worden daarna gedroogd, gehekeld en in bundels gepakt en aldus in den handel gebracht.

Deze vezels zijn nog ruw en dus nog slechts geschikt voor borstel-

zijn, omdat zij *den naam* hebben; een ieder vraagt naar *La Legitimidad* omdat het hier nu eenmaal „*mode*" is, dit merk als het beste te roemen. Op Cuba zelf rookt men „*Susini*" en „*La Hidalguia*", op Santo Domingo „*Pedro Murias*" en zoo heeft Amerika ook weer andere „gewilde" merken. Men veroorloove ons een vraag. Is voor velen bij een overigens goede sigaar of sigarette de naam, het merk niet dikwerf hoofdzaak, worden de kleinere variaties in dezelfde tabakssoort wel door allen opgemerkt, die toch slechts één merk verlangen? Bovengenoemde merken nu, zijn allen van Cuba afkomstig, het zal dus wel hoofdzakelijk HET MERK zijn, waarom nu eenmaal door de omstandigheden *deze* havanna-sigarette *hier* de „gewilde" is. Handelslui zouden ons heel aardig kunnen inlichten, hoe groote fabrikanten het aanleggen om een of ander artikel „gewild" te maken.

Hoe groot de renommée van *La Legitimidad* is, blijkt uit het feit, dat tijdens den Spaansch-Amerikaanschen oorlog dit merk nog geregeld werd verkocht voor 25 cts. per pakje. „En ook nu verklaren de fijnproevers van *La Legitimidad*, dat zij, bij eventueele protectie, eerder den hoogen prijs voor deze willen betalen, dan de goedkoopere Curaçaosche te rooken."

Nog een ander sterk sprekend feit. De Engelsche maatschappij: *The Henry Clay and Bock & Co. Limited* is eigenares geworden van het hier zoo beroemde merk *La Legitimidad*. De vorige eigenaar, Prudencio Rabell, heeft echter bedongen, dat zijn naam nog gedurende een beperkt aantal jaren op het pakket moet voorkomen. Daarom heeft de nieuwe firma een nieuw merk in den handel gebracht: HENRY CLAY, om het oude *La Legitimidad* te verdringen. De Engelsche maatschappij, eigenares van *La Legitimidad*, kent natuurlijk het geheim van menging der tabakssoorten, waardoor dit merk zich aanbeveelt en heeft daarom, opdat de overwinning van het nieuwe merk *Henry Clay* zeker zij, hiervoor *betere* tabak, uitgekozen en *grooter* hoeveelheid en makkelijker vorm (plat, vierhoekig) gegeven. Zij heeft alles gedaan om haar eigen merk *La Legitimidad* te verdringen, door haar nieuw merk van beter qualiteit en grootere quantiteit en toch mocht het haar niet gelukken. Men wil nu eenmaal slechts *La Legitimidad*. De populariteit van dit merk moet dus hoofdzakelijk gezocht worden in zijn *naam*, en niet in de tabakssoort.

Op Curaçao werden veel sigaretten gemaakt en verkocht, toen *La Legitimidad* door den oorlog minder werd ingevoerd en duurder verkocht.

Op Curaçao worden nog sigaretten gemaakt en verkocht, telkens wanneer *La Legitimidad* niet in zoo 'n groot aantal aanwezig is, en de prijs dus stijgt. De vorige week strekt ons tot bewijs.

Op Aruba en Bonaire worden de sigaretten van Curaçao voortdurend verkocht, omdat daar *La Legitimidad* DUURDER is dan het Curaçaosche fabrikaat.

DE FEITEN wijzen dus aan, dat deze industrie hier bestaan KAN, wanneer het buitenlandsch fabrikaat ZWAAR BELAST wordt en ieder pakje duurder moet worden verkocht.

De Curaçaosche industrie *verdient* deze bescherming, omdat „in een kolonie als de onze, waar zoo weinig industrie is, men moet trachten te redden wat maar eenigszins te redden is."

Deze industrie heeft slechts *uit noodzakelijkheid* minder goede waar geleverd en op eigen, geringe krachten steunend, beproefd den strijd met de ontzaglijke concurrentie vol te houden. Nog bestaat zij, maar zal spoedig uitgeput zijn, zoo een machtige hand haar geen *bescherming* geeft. De Engelsche maatschappij heeft groote fabrieken en veel kapitaal, maar moet hierom ook groote winsten behalen. Op Curaçao verlangt de werkman slechts naar brood.

En waarom zou de Engelsche maatschappij ook hier een fabriek willen oprichten? Omdat zij begrijpt, dat beschermd door de protectie, de Curaçaosche industrie veel sigaretten zal leveren, omdat zij zal inzien, dat er dan op *Curaçao* ook wat *te verdienen* valt.

Mocht eindelijk deze fabriek komen, dan zal er minder verdiend worden door den Curaçaoschen werkman, dan toen hij ALLEEN werkte beschermd door de protectie, maar toch altijd nog meer dan nu. Iets blijft altijd meer dan niets.

Nog een andere weg staat bij protectie open voor onze inlandsche industrie.

Het zou kunnen blijken door den tijd, dat de fijnproevers nu eenmaal niet anders dan *La Legitimidad* willen en gaarne voor hun gewild merk hoogen prijs betalen. Welnu, dan is het voor de Curaçaosche industrie overbodig nog langer met de dure *Havanna-tabak* te werken en kan zij veilig met de veel goedkoopere *Sumatra-tabak* BEGINNEN. Tot dusverre is er nog niet mee gewerkt; eerst onlangs kwam men hier tot de ontdekking dat Sumatra-tabak grootere voordeelen op zou leveren dan de Havanna.

Natuurlijk zal deze tabak uit *Amsterdam* komen en zal door de geringe prijs welke er voor betaald wordt „Curaçao eerder in staat worden gesteld aan de concurrentie van het buitenland het hoofd te bieden."

Men meene echter niet, dat deze *goedkoopere* sigarette noodzakelijk SLECHT wezen moet en niet te rooken.

Zoo heel veel havanna-tabak wordt er niet gevonden en toch is er zeer veel navraag. De groote geurige bladeren gebruikt men voor de sigaren, slechts het kleiner, wild bladwerk, stengels en harde einden voor sigaretten. Zeker, dit is nog altijd *havanna-tabak*, maar dan ook de minste.

De goedkoope Sumatra-tabak is, niettegenstaande haar lage prijs, de tweede soort tabak, en hiervan kan men veilig de beste bladeren gebruiken voor onze sigaretten, omdat zij zoo goedkoop is, en ook de beste, in overvloed op de Amsterdamsche markt wordt aangevoerd. De Curaçaosche sigaretten zullen dus slechts een bekend inferieure kwaliteit bezitten, omdat het geen *Havanna* is, maar op zich zelf van de beste Sumatra-tabak zijn vervaardigd. Het zal dus een zeer goedkoop surrogaat worden, maar niet uitsluitend VOOR DE MINDERE KLASSEN DER MAATSCHAPPIJ IN ONZE KOLONIE, omdat er een werkelijk *goede* sigarette zal worden geleverd, welke door een ieder gerookt kan worden.

In Venezuela is *La Legitimidad* zwaar belast, en toch wordt dit merk nog veel gerookt en ten overvloede is er nog werk voor tal van fabrieken. In de laatste tien jaren, werden er meer dan tien nieuwe fabrieken opgericht. De sigaretten-fabricatie, door protectie beschermd, toont ook daar dus wel levensvatbaarheid.

Ook hier zal dit geschieden; een ieder zal hier van overtuigd wezen door de bewijzen hier boven geleverd, welke telkens een feit tot grondslag hebben.

Wanneer nu werkelijk deze industrie hier bloeien zal, kan de handel of de staat wel nadeel lijden? Direct wel, maar indirect zullen beiden er bij winnen, zooals de Heer X duidelijk heeft aangetoond.

Wanneer aan de industrie van Curaçao de vaste verzekering wordt gegeven, dat de protectie komen zal en haar eenige maanden tijd wordt geschonken om zich van *goede* waar te voorzien, en hierover contrôle wordt uitgeoefend dan lijdt het geen twijfel of het zal een maatregel wezen, strekkend tot algemeen welzijn. Niet *een of ander individu* zal er mede gebaat zijn, maar het VOLK. Beschermd door den staat zullen *velen* zich beijveren hun cliëntièele zoo goed mogelijk te bedienen. Onze kleinhandelaren, met hun eigen kring van vrienden en begunstigers zullen trachten dien kring te verruimen en uit te breiden, eerst dan zal *werkelijk* het monopolie worden tegengegaan en de concurrentie bevorderd. En dan zal het gaan als overal, een ieder zal trachten zoo degelijk en goedkoop mogelijk te leveren. De knoeiers zullen zich zelf benadeelen, de goede fabrikanten alleen overblijven. Onze industrie zal dan naast *La Legitimidad* staan, en dit merk laten aan die het verlangen, maar door de mindere prijs zal er toch altijd veel worden geleverd door de CURAÇAOSCHE INDUSTRIE, welke leven kan *met protectie* en *zonder deze bescherming* zeker ten gronde gaat.

LANDBOUWVEREENIGING.

Als een klein bewijs, welk een voordeel een landbouwvereeniging kan verschaffen, en welke een invloed ten goede zij kan aanwenden, moge blijken uit het volgende:

Een der bepalingen van de Nederlandsche landbouwvereeniging, de *Boerenbond*, is, dat meststoffen en veevoerder, enz. voor gezamenlijke rekening van alle leden worden aangekocht. Dit verschaft het dubbel voordeel, dat men deze artikelen veel goedkooper bekomt, daar zij bij openbare inschrijving worden aanbesteed, en dat men uitsluitend eerste kwaliteit verkrijgt, daar proefnummers aan de Rijkslandbouwschool te Wageningin ter contrôle worden opgezonden. Zoo b. v. een kleine afdeeling van den Boerenbond gevestigd te Groesbeek (prov. Gelderland) 230 leden tellend, kocht in 1901 aan kunstmeststoffen, veevoeder en steenkolen voor f 20,506 en behaalde door dit gezamenlijke inkoopen een voordeel van f 1800.

Van een andere afdeeling, gevestigd te Neerbosch, prov. Gelderland, slechts 109 leden tellend, lezen wij in het Jaarverslag van 1901, dat zij een eigen onderlinge paarden- en veeverzekering had, waarvoor slechts ½% aan contributie behoefde betaald te worden. Bovendien werd een dekstier aangekocht, die ten zeerste geroemd werd.

---

werk. Zij worden later door andere werktuigen gezuiverd en gereed gemaakt om gesponnen te worden. De aldus bereide vezels worden in balen geperst en verzonden. Deze vezels zien er roodbruin soms ook zwartbruin uit en hiervan worden de matten geweven (cocosmatten). Het afval wordt aan de stoomfabrieken en schepen verkocht tot het stoppen van lekken in scheepswanden of stoomgeleidingen; de grovere vezels worden tot borstelwaar verwerkt.

Het klapperwater is een verfrisschende drank en de inlanders noemen het (jonge) klapperwater een probaat middel voor kinderen, die van ingewandwormen last hebben.

In de warmte is klapperwater een gezonde aangename drank.

In het „Bulletin van het Koloniaal Museum" te Haarlem no. 24 wordt het volgende gemeld: (April 1901 bladz. 49).

„Klapperwater is in de warmte een voortreffelijk gezonde drank. Zou het dus (bijv. met een minimum van salicylzuur of wel door 't cocosapte steriliseeren om bederf tegen te gaan), in goed gesloten flesschen te conserveeren zijn?

Het kost den planter niet meer dan flesch en kurk en een minimum arbeidsloon. Bij den enormen handel, die er tegenwoordig in copra bestaat, moet er op Java véél klapperwater weggeworpen worden en op de hoofdplaats Rembang bestond er destijds zoodanig gebrek aan drinkwater, dat een gastheer veel liever zag, dat men een flesch bier van f 0.60 of f 0.75 opdronk, dan dat men om een glas water vroeg. Ook placht men oudtijds, in Indië, bloemzaden, die een verre reis gemaakt hadden en uitgedroogd waren, een nacht in versch klapperwater te weeken, omdat zij anders niet op kwamen, maar na die bewerking zeer weelderig ontkiemden.

Op het hygiënisch congres te Parijs in 1900 is de stelling aangenomen:

„Il y a lieu d'interdire l' emploi des antiseptiques, quels qu'ils soient, nocifs ou non, dans toutes les matières alimentaires (aliments et boissons.)

De te Londen verschijnende „commercial intelligence", 29 Sept. 1900; vestigde ook de aandacht op hetgeen door ons in het vorig verslag over het klapperwater is gezegd.

Het volgende wordt ook in de Semarang Courant nog kort geleden, gemeld:

Middel tegen cholera?

De jonge klappernoot van den z. g. klappa idjoe, welke bij de Javanen bekend staat als „dawègan idjo" heeft, naar men mededeelde vele choleralijders te dezer stede (Semarang) aan den dood ontrukt.

Negen lijders zijn door het drinken van het water en het nuttigen van het nog doorschijnend vleeschgedeelte geheel en al hersteld. De beste is „de dawègan idjo kemarook boentoet" geheeten, dit is de jonge klappernoot, waarvan men het vleesch gemakkelijk met een lepel of ander werktuigje kan afschrapen.

Volgens de Javanen wordt de dawègan-idjo ook aangewend bij vergiftiging. Bij koortslijders, door bovenaangegeven wijze van deze klappernoot gebruik te maken.

Bij malaria zou het ook met succes gebruikt kunnen worden (??)

De dawègan-idjo zou alle dierlijke en natuurlijke vergiften neutraliseeren. Een geneeskundig onderzoek is, naar het ons voorkomt, noodig, om de geneeskundige kracht van de noot alsnog aan te toonen.

Het Javaansche woord „kamarook" is afgeleid van „karook", d. w. z. geschrab, van daar „gnerook" schrabben, afschrabben. „Kemarook boentoet" is een jonge klappernoot die het midden houdt tusschen „tjenghir" en dawègan en waarvan het vleesch nog doorschijnend is.

De oorsprong van de geneeskundige kracht van de dawègan-idjo, moet gezocht worden in de navolgende volksoverlevering:

....

Toen Pangéran Poeger, later Soesoenan Pakoe Boeönò, jongere broeder van Soenan Manghoerat van Kartasoera, eene buikziekte had, zoo erg, dat men aan zijn leven wanhoopte, had hij een hevigen dorst. Om dezen te lesschen, liet hij een dawègan of klappa-idjo halen. Hij dronk het water gretig en eenigen dagen daarna, nadat hij hetzelfde weer deed, was hij hersteld. En van dien tijd af kennen de Javanen aan de „dawègan-idjo" geneeskundige kracht toe.

....

De Palmiet, ook wel oemboel poetjock of loemoet genaamd, is het hart en de kroon der palmen. Alle Indische dames kennen de palmiet. Zij wordt rauw of gekookt genuttigd. Als groente gekookt, heeft het eenigzins de smaak van zoete knolletjes. In Indië maakt men er zuur van, het (atjar) palmiet-zuur.

Slechts zelden snijdt men de oemboel uit den palmboom, daar, naar men wil, de palm alsdan geen vrucht meer zal dragen. Daarom is het in Indië een welkom iets, indien bij hevigen storm of wind, dan wel door ouderdom, zulk een boom wordt neergeveld of omvalt. Zoodoende wordt men de palmiet machtig, waar men zoovele lekkernijen van kan bereiden. Ook het binnenste zachte vleesch van de jonge klappers, wordt in Indië veel voor gebak gebruikt, b.v. om klappertaart te maken, als sorbets met goela djawa of Javaansche suiker enz.

Ook de nog jonge klappernoot „tjenghir" wordt door de Inlanders bij hun „sambal" als versnapering genuttigd. Verder heeft men de Areka-Catechu of de Penangpalm, waarvan de noten als bekend looimiddel (gambir) en een voornaam handelsartikel bekend zijn.

De „Arenga Obtusifolia Mart. op Sumatra "de Langkap" genaamd. Deze boom geeft gedurig vruchten en sterft niet na het vruchtgeven gelijk de Arén-palm.

Aan kunstmeststoffen, voeder en steenkolen werd aangekocht voor een waarde van f12,580.

Woorden wekken, voorbeelden trekken.

Ook hier mogen wij ons thans verheugen in het bezit van een maatschappij, welke zich ook ten doel stelt de belangen van den landbouw te behartigen. Wanneer wij slechts vluchtig het verslag der werkzaamheden in een tweetal maanden overzien, worden wij reeds overtuigd van het groote nut dezer instelling. Welk particulier persoon kan zooveel relaties aanknoopen, als een vereeniging? Door haar bemiddeling zullen velen thans in staat worden gesteld een uitgebreide lectuur over den landbouw te bezitten, en gelegenheid om de zaken grondig te bespreken, door den overvloed van catalogen, welke zullen inkomen, kan men nu beter en goedkooper zich voorzien van werktuigen en andere bedrijfsbenoodigdheden; aan 74 firma's werd om inlichtingen gevraagd. Nadat op kosten der maatschappij proeven zijn genomen, zullen anderen zonder moeite de vruchten hiervan plukken. Wil men bij het koloniaal bestuur of in moederland eenige voorrechten aanvragen, men zal beter gehoord worden, wanneer men vereenigd dit verzoek indient.

Door de maatschappij wordt onderzocht of de mais, welke hier wordt verbouwd voor verbetering vatbaar is, en of er misschien niet andere, betere, voordeeliger soorten bestaan, die hier gemakkelijk geplant kunnen worden. Er worden proeven genomen om betere grassoorten en veevoeder te verkrijgen. Het volk werd gewaarschuwd, dat er een gevaarlijke soort in omloop was. En wanneer later Curaçao hoeden zal leveren aan de Amerikaansche markt, dan zal dit voor een groot deel ook te danken zijn aan de nieuwe Curaçaosche Maatschappij.

Nieuwsberichten.

Curaçao.

Kerkelijke berichten.

Zondag ll. is in de kerk van den Allerheiligsten Rozenkrans op Pietermaai het beschermfeest gevierd van den H. Jozef. Bij die gelegenheid voerde een dertigtal leden der St. Jozefs-Gezellenvereeniging de driestemmige mis van Piel uit. Ofschoon de Wel Eerw. Pater M. Luijckx reeds meerdere proeven van bekwaamheid als dirigent had gegeven, had men toch zeker niet zulk een keurige, onberispelijke uitvoering mogen verwachten. Aan zangers en directeur een oprecht woord van hulde.

Warme dagen.

Zondag en Maandag was het heet, stikkend heet. Geen windje woei, geen zuchtje bracht verfrissching. Het was een onheilspellende lucht, welke aanduidde, dat er iets buitengewoons broeide. Gelukkig heeft Curaçao niets kwaads ondervonden, integendeel vielen er in de boven- en benedendistricten overvloedige regens. De stad bleef droog en warm.

Dicht bij ons echter is het werkelijk aan 't spoken geweest. De *Prins Willem II* moest bij Haïti een woest opstekenden storm ontvluchten, en in Guatemala is de stad Quesaltenaga, van 25,000 inwoners, door een aardbeving verwoest. Ook Amantillan is vernield. Men spreekt reeds van 500 dooden.

Curaçaosche Maatschappij van Landbouw, enz.

Het bestuur dezer vereeniging, onlangs hier opgericht, verzocht dezer dagen aan haar leden, door middel van een circulaire, hun gevoelen te willen mededeelen omtrent het aanbieden van het Eere-Voorzitterschap aan den HEG. Heer Gouverneur dezer kolonie.

Officieele berichten.

Naardien het blijkt, dat niettegenstaande verzoeken tot het verkrijgen van terrein op de Gouvernementsgronden van Mundo Novo en Plantersrust voortdurend worden afgewezen, er toch nog geregeld adressen inkomen om stukjes grond daar ter plaatse in huur of eigendom te bekomen, wordt het publiek hierbij bekend gemaakt, dat voortaan op dergelijke verzoeken niet zal worden gelet.

* *

Hierbij wordt bekend gemaakt, dat van af den 14n. dezer maand het havenlicht op Aruba, voorloopig in plaats van op den toren, aan den vlaggestok van dien toren zal branden.

* *

Bij Koninklijk Besluit, dd. 21 Maart 1902, No. 10, is de heer G. J. van Grol, Hoofdonderwijzer, Onderwijzer der tweede klasse bij het Openbaar Onderwijs alhier, met ingang van den dag waarop hij die functiën zal aanvaarden, benoemd tot Gezaghebber van St. Eustatius.

* *

Bij Koninklijk Besluit, dd. 24 Maart 1902, No. 23, zijn de Heeren E. D. E. van den Bossche, M. S. L. Maduro, W. G. F. Hellmund, H. H. R. Chapman, M. P. Curiel en C. Statius Muller, benoemd respectievelijk tot Voorzitter, Onder-Voorzitter en lid van den Koloniaien Raad.

* *

Bij Gouvernements-beschikking, dd. 18 April 1902, No. 299, is bepaald, dat alle schepen, komende van Buenos-Aires, wegens het heerschen van pest aldaar, aan eene quarantaine zullen worden onderworpen van tien dagen, met inbegrip van de reis.

* *

Bij Gouvernements-beschikking, dd. 19 April 1902, No. 301, zijn tot leden van den Geneeskundigen Raad, onder voorzitterschap van den Stadsgeneesheer, voor den tijd van een jaar benoemd, de volgende Heeren:

G. A. L. Ferguson, gep. Officier van gezondheid 1ste klasse;

Dr. H. A. de Casseres, geneeskundige;

T. J. C. Buys, Militair-Apotheker;

Mr. Ph. F. de Haset Evertsz, rechtsgeleerde, als leden; en

Dr. J. P. Evertsz Hz., geneeskundige en J. H. M. Ellis, Officier van gezondheid 2de klase, als leden plaatsvervangers.

De ziekte van H. M.

Sedert het verschijnen van ons vorig nummer, zijn door den heer Gouverneur de volgende telegrammen ontvangen, in *Extra nummers* van *De Curaçaosche Courant* ter kennis van de ingezetenen gebracht.

op Zaterdag:

„GOVERNOR—Curaçao.

Koningin tamelijk rustigen nacht. Geregeld verloop. Dusver geen complicaties.

BERGANSIUS".

„GOUVERNEUR van Curaçao.

Ontvang met ingezetenen mijn oprechten dank.

PRINS DER NEDERLANDEN".

op Maandag:

„GOVERNOR—Curaçao.

Koningin tamelijk rustigen nacht. Geregeld verloop. Bewustzijn ongestoord. Voeding iets vermeerderd.

BERGANSINS".

op Dinsdag:

„GOVERNOR—Curaçao.

Koningin rustigen nacht. Voeding iets vermeerderd. Algemeene toestand bevredigend.

BERGANSIUS".

op Woensdag:

„GOVERNOR—Curaçao

Koningin lichte verbetering merkbaar. Toestand bevredigend.

BERGANSIUS."

op Donderdag:

„GOVERNOR—Curaçao.

Koningin weder rustigen nacht. Gevoel ziekzijn vermindert. Toestand blijft bevredigend.

BERGANSIUS."

De kabel heeft bovendien de volgende telegrammen ter kennis van het algemeen gebracht:

Den nacht van den 16n. op den 17n. was rustig. H. M. had een misval gehad. De nacht van den 17n. op den 18n. was minder rustig dan de vorige, doch de toestand van H. M. was niet onrustwekkend. De koorts is niet toegenomen.

De geruchten, als of H. M. aan nieren buikvliesontsteking leed, zijn gebleken valsch te zijn.

Een duidelijk bewijs, hoe dierbaar het kostbaar leven van onze geliefde Koningin is aan Curaçao zien wij in het feit, dat èn in de katholieke kerken èn in de tempels der Israëlitische gemeente een hartelijk gebed is gestort voor Hoogstderzelver behoud. Moge de goede God onze vurige wenschen verhooren.

Posterij.

Lijst van onafgehaalde en onbestelbaar bevonden brieven:

Agustin Andrade, J. de Man, Virginia Laurens, Victor Em, Penso, Richard Potter (SS. „El Libertador"), G. Vargas Santos.

Aangeteekende stukken:

J. P. E. Gaerste, R. M. Ribbius, G. Vargas Santos.

Niet voor bestelling of verzending vatbaar een drukwerk geadresseerd aan J. E. Joubert & familie en een monster aan: Salomon L. Fonseca, Coro.

Nieuwe Missie.

De Zeereerw. Pater Bergeretti zal niet naar Venezuela terugkeeren; door zijn overste is hem opgedragen mede te werken om een nieuwe missie te stichten te Aokland dicht bij San Francisco in Californië. Wij wenschen

---

„De Arèn-palm" of Arenga Sacharifera L.

De stam van dezen palmboom bevat evenals tal van andere palmboomen in zijn merg zekere hoeveelheid zetmeel niet in zoo groote mate als de sagopalm. Men beweert dat uit deze palm meel verkregen wordt met een minder aangenamen bijsmaak en dat ook „brood" uit dit meel bereid, dien smaak behoudt.

Het gegiste sap uit den afgesneden bloemkolf is de palmwijn of saguweer, die verder gistende de inlandsche azijn levert.

De bastachtige stof tusschen den stam en de bladsteelen is zwart van kleur en wordt „doek, idjoh of gemoetoe" genoemd. Men maakt er touw van, „talidoek" genoemd, dat veel op schepen voor tuigage gebruikt wordt.

Uit het niet gegiste sap wordt door uitdamping de inlandsche suiker „goela aren" verkregen.

Verder heeft men nog de „Lontar of Siwalan," de gewone klapperboom of „cocos Nucifera filamentosai en nog meerdere kleine en groote palmsoorten.

Tal van verscheidenheid heeft men in de namen van klappersoorten, die de Inlanders naar hun kleur en groei onderscheiden, bv. „klappa gading, klappa koppior, klappa idjoe kelapa of klappa bali kelapa koening, kelapa peetoe, kelapa radja, enz. enz. Op Madura noemt men den klapper „njoer", op Java „dawegan". In West-Indië wordt de klapper de cocosnoot genoemd. Van daar de naam „cocos" of wel coir afgeleid van het Indische Kayari touw of koord. De kabels van coir zijn uitstekend tegen den invloed van zeewater bestand.

Coir-garen wordt in vele West-Indische fabrieken geweven voor cocosmatten. Het garen wordt in verschillende tinten gesorteerd.

Het weven geschiedt door hydraulische kracht, in Sancashire is men begonnen stoomkracht daartoe aan te wenden. De meeste coir-vezels worden uit Ceylon in Engeland ingevoerd, doch thans worden ook groote ladingen van Bombay en de Westkust van Indië verzonden. (Zie hierboven over „borstelwerk").

Men zou nog vele soorten van cocospalmen kunnen noemen en waarvan verschillende handelsartikelen worden vervaardigd, maar om niet langdradig te zijn en in herhalingen te vervallen, zullen bovenstaande regelen wel voldoende zijn.

De vraag is slechts, of er op „de Wenken voor Indië" in het Koloniaal Weekblad „Oost en West" en in het weekblad „de Indische Bond" wordt gelet en of het met aandacht gelezen wordt?

Wie meer van Oost en West-Indië weten wil, leze, daartoe de verschillende handleidingen over de voortbrengselen der Nederlandsche en overzeesche gewesten van F. van Eeden en van zoovele anderen.

Breda, 23 Febr. 1902.

Mevr. J. M. J. CATENIUS—
van der Meyden.

(*Koloniaal Weekbl.*)

ZEerw. Gods besten zegen en een weinig meer voldoening voor zijn opofferenden arbeid.

Aruba.

Op Aruba heeft de onderafdeeling der Curaçaosche Maatschappij van Landbouw, enz. haar eerste vergadering gehouden. De Gezaghebber heeft deze eerste zitting bijgewoond en de leden aangemoedigd. Spoedig zal men nu met de hoofdafdeeling op Curaçao in verbinding treden.

Ingezonden Mededeelingen.

Buitenland.

Duitschland. — Na 's keizers broeders, zal nu 's keizers derde zoon een bezoek aan de Ver. Staten brengen. Prins Adelbert is officier op het opleidingsschip *Charlotte*, dat op weg is naar de Ver. Staten en daar den 28en April zal aankomen. De kapitein van de *Charlotte* zal den prins vergezellen op zijn bezoek aan Washington, waar hij door president Roosevelt ontvangen zal worden.

Keizer Wilhelm heeft een daad van groote hoffelijkheid verricht door zijn nieuw jacht te herdoopen naar haar, die het schip in tegenwoordigheid van 's keizers broeder te water liet loopen, de dochter van den president der Ver. Staten. Het schip heet dus *Alice Roosevelt.*

Spanje. — In den Spaanschen ministerraad heeft de minister van Buitenlandsche Zaken mededeeling gedaan van de moeilijkheden, met het Vaticaan gerezen over de door de regeering gewenschte wijziging van 't concordaat.

De ministerraad machtigde den minister van Buitenlandsche Zaken, zich volkomen op de hoogte te stellen van de besluiten, die in andere landen zijn genomen betreffende de godsdienstige vereenigingen.

Frankrijk schijnt ook in dit opzicht als meesteres der mode te gaan fungeeren.

Amerika. — De „Globe" verneemt uit Washington, dat de kabinetsraad, op aansporing van president Roosevelt besloten heeft, de gezanten te Bogota en Caracas op te dragen, alles te doen om de regeeringen van Columbia en Venezuela te bewegen tot een schikking, die een eind zou maken aan de tusschen die republieken bestaande gespannen verhouding. De Amerikaansche regeering denkt niet aan rechtstreeksche tusschenkomst, maar de ongeregelde toestand in het noorden van Zuid-Amerika wordt zeer nadeelig voor den Noord-Amerikaanschen handel, en men gelooft dat ook de oorlogstoestand op de landengte zou eindigen, wanneer de twee republieken zich verzoenden.

Transvaal.— *De Overgave van Lord Methuen.*— De correspondent van de *Standard* te Pretoria geeft een beschrijving van lord Methuen's nederlaag en zegt: Toen de Boeren op een afstand van drie mijlen waren, formeerden zij vijf linies in open slagorde en galoppeerden recht af op de achterhoede, terwijl zij schreeuwden en hun geweren zwaaiden, en door hun onstuimigen aanval en hun getalsterkte de achterhoede dreigden geheel onder den voet of dwars door de achterhoede heen te rijden.

Toen de vijand 1400 yards verwijderd was, opende de achterhoede het vuur met een opeenvolging van salvo's terwijl de stukken veldgeschut met granaten vuurden. De Boeren antwoordden met een hevig vuur en vervolgde hun rit recht op de achterhoede aan, doch terwijl hun centrum recht aan kwam rijden, reden hun vleugels om beide flanken. Zij drongen met den grootsten moed en beslistheid door, zoo zelfs, dat velen recht in het midden van de dekking reden, die den marsch der colonne beschermde.

Lord Methuen zond tot steun der achterhoede een afdeeling bereden troepen terug en het oprukken van den vijand werd tegengehouden, hoewel slechts tijdelijk.

De Boeren gedroegen zich dapper, hetgeen lomp zou zijn niet te prijzen; zij kwamen opnieuw aan, zonder op het vuur te letten, dat op hun gelederen werd afgegeven. De infanterie werd aangewezen om te gaan helpen. Twee kanonnen op de rechterflank werden met bewonderenswaardige koelbloedigheid bediend, doch de bereden manschappen, die de achterhoede vormden, werden zenuwachtig door den wanhopigen stormloop der Boerenveteranen en sloegen feitelijk op hol onder den invloed der blinde paniek. Methuen gaf bevelen, dat de convooien en troepen zouden terugtrekken op een kraal, waar reeds gedeelten der bagage waren verzameld, en droeg majoor Paris het bevel over den kraal op.

Lord Methuen galoppeerde terug naar de kanonnen op den rechtervleugel en moedigde de soldaten door gebaar en stem aan; plotseling werd hij tot schijf der Boerenscherpschutters, die het vuur op hem concentreerden. Zijn paard stortte dood neer, op drie plaatsen getroffen, terwijl hij een kogel in de dij kreeg.

Om 9.30 uur hernamen de Boeren, dank zij hun grooter getalsterkte en de aanmoedigingen van De la Rey zelf, hun offensieve houding en begonnen de stelling te omsingelen. Celliers begon met twee onbedekt opgestelde vijftienponders den kraal te bombardeeren. Er was slechts één middel om verdere verliezen van levens te voorkomen; dat was de overgave.

Nadat lord Methuen zich, tengevolge van uitputting van de munitie, overgeven had, kwam De la Rey aangereden. Hij behandelde lord Methuen met alle onderscheiding en hoffelijkheid. Hij beval hem naar Klerksdorp terug te brengen, onder hoede van zijn eigen neef en begeleid door kolonel Townsend's eersten officier van gezondheid. Vele burgers verzetten zich met bitterheid tegen de vrijlating en een troep werd uitgezonden om Methuen terug te brengen, hetgeen gebeurde; De la Rey bleef er echter bij, dat Methuen uitgeleverd zou worden en, de tegenwerpingen van zijn burgers ten spijt, stelde hij twee van zijn eigen wagens ter beschikking van Methuen. In de geheele zaak heeft De la Rey groote goedheid en menschlievendheid getoond.

— In eenige snel opeenvolgende telegrammen deelt Kitchener mede, dat de kolonnes van Kekewich, Walther Kitchener, Rawlinson en Rochfort een soort drijfjacht hebben georganiseerd in het Westen van den Vrijstaat Het resultaat daarvan was, dat 135 Boeren werden gevangengenomen en 5 kanonnen veroverd.

Nadat Kichener geseind had, dat alle rapporten waren ingekomen en het aantal Boerengevangenen bij de drijfjacht in het Westen van Transvaal 135 bedroeg, komt hij nu mededeelen, dat dit cijfer 44 hooger is en dus 179 Boeren werden gevangen genomen. Wij hebben nooit geweten, dat eene lijst vollediger kon zijn!

Alle andere inlichtingen over het verloop dezer operatie ontbreken nog, zoodat het onmogelijk is een beslist oordeel uit te spreken.

TIJDTAFEL

van de stoomschepen der "Red D Line" tusschen

NEW-YORK,

PUERTO RICO, VENEZUELA en CURAÇAO.

1902.	Philad.	Zulia	Caracas	Marcb.	Philad.	Zulia
Vertrekt van NEW-YORK	Mrt 22	April 1	April 5	April 12	April 19	April 26
Komt aan te SAN JUAN	27		10		24	
Vertrekt van „	28		11		25	
Doet CURAÇAO aan	30		13		27	
Komt aan te LA GUAIRA	31	8	14	19	28	Mei 3
Vertrekt van „	April 2	9	16	20	30	4
Komt aan te PTO. CABELLO	3		17		Mei 1	
Vertrekt van „	4		17		2	
Komt aan te CURAÇAO	5	10	19	21	3	5
Vertrekt van „	6	18	20	28	4	12
Doet LA GUAIRA aan	7		21	30	5	
„ PONCE „		19				14
„ SAN JUAN „	9		23		7	
Komt aan te NEW-YORK	14	25	28	Mei 6	12	20

Dienst tusschen Curaçao en Maracaibo.

	Merida	Zulia	Merida	Marcb.	Merida	Zulia
Vertrekt van CURAÇAO	Mrt. 31	April 7	April 14	April 21	April 28	Mei 5
Komt aan te MARACAIBO	April 1	8	15	22	29	6
Vertrekt van „	4	12	18	26	Mei 2	10
Komt aan te CURAÇAO	5	13	19	27	3	11

Advertentien.